

ASIA**Poliisin ja käräjäoikeuden menettely koskien väliaikaiseen lähestymiskieltoon määräämiseen liittyviä toimenpiteitä ym.****KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerille 13.12.2017 osoittamissaan kantelukirjoituksissa arvostellut Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen menettelyä väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiseen liittyen. Poliisi oli määrännyt kantelijalle väliaikaisen lähestymiskiellon ajalle 10.2.2017 – 10.4.2017 varaamatta kuitenkaan hänelle tilaisuutta tulla kuulluksi sekä toimittamatta asiaa lähestymiskiellosta annetun lain edellyttämällä tavalla edelleen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Kantelijan kertoman mukaan poliisi oli toimittanut asian käräjäoikeuteen vasta hänen avustajansa vaatimuksesta. Käräjäoikeus oli sittemmin 26.5.2017 jättänyt lähestymiskieltoa koskevan asian sillensä. Kantelija katsoo, että lähestymiskiellon määräämiselle ei ollut ollut perustetta, eikä hän ollut saanut mahdollisuutta puolustautua asiassa. Kantelija on liittänyt kirjoituksiinsa runsaasti kantelussa tarkoittamansa asian olosuhteita taustoittavaa asiakirja-aineistoa, josta ilmenee, että lähestymiskieltoasian taustalla on ollut pitkään jatkunut ristiriitatilanne kantelijan ja aikaisemmin hänen naapureinaan asuneiden henkilöiden välillä. Kantelija on kirjoituksissaan selvittänyt kyseisen naapurussuhteen olosuhteita ja tapahtumien kulkua siihen asti, kunnes naapurit ovat muuttaneet pois. Kantelijan ja naapureiden väliset ristiriidat olivat johtaneet rikosilmoitusten tekemiseen puolin ja toisin. Kantelija on kantelukirjoituksessaan vaatinut, että naapureita vastaan nostetaan syyte perättömien rikosilmoitusten tekemisestä. Lisäksi kantelija on vaatinut, että rikoskomisariota ja käräjätuomaria vastaan nostetaan syytteet virkarikoksista ja että hänelle aiheutuneet asiamieskulut korvataan.

Kantelija on palannut asiaan oikeuskanslerinvirastoon 3.1.2018 toimittamissaan kolmessa kirjoituksessa, joissa hän muun ohella arvostelee entisten naapuriensa menettelyä ja vaatii uusilta naapureiltaan kirjoituksista tarkemmin ilmeneviä toimenpiteitä.

Kantelija on osoittanut oikeuskanslerinvirastoon 13.3.2018 kirjoituksen, jossa hän ja toinen henkilö arvostelevat Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Länsi-Uudenmaan syyttäjänviraston sekä entisten naapureiden menettelyä. Kantelukirjoituksessa arvostellaan tutkinnanjohtajan 30.4.2017 tekemää esitystä esitutkinnan lopettamiseksi sekä kihlakunnansyyttäjän 5.6.2017 tekemää päätöstä esitutkinnan rajoittamisesta. Kantelijoiden mukaan kantelijaan kohdistuneessa esitutkinnassa, johon väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen perustui, olisi tullut tutkia

OIKEUSKANSLERIN VIRASTO

myös kaikki ko. tutkinnassa asianomistajan asemassa oleviin henkilöihin (= entisiin naapureihin) kohdistetut rikosilmoitukset.

Vielä kantelija on palannut asiaan oikeuskanslerinvirastoon 5.11.2018 osoittamassaan kirjoituksessa, jossa hän kertoo entisten naapureidensa postilaatikon sijaintiin liittyvistä erimielisyyksistä. Kantelijan mukaan entisten naapureiden olisi tullut kertoa uusille omistajille postilaatikon oikea sijoittamispaikka ja Postin olisi muuttoilmoituksen saatuaan tullut ilmoittaa uudelle omistajalle, missä on postilaatikon paikka.

SELVITYS

Oikeuskanslerinvirastoon on hankittu kärjätuomarin 27.11.2018 päivätty selvitys sekä Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden 27.11.2018 päivätty lausunto.

Lisäksi on hankittu rikoskomisarion 27.11.2018 päivätty selvitys, Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen 5.12.2018 päivätty lausunto ja Poliisihallituksen 11.12.2018 päivätty lausunto.

Mainitut selvitykset ja lausunnot toimitetaan kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Hankitusta selvityksestä ilmenevät tapahtumat

Entisten naapureiden poliisille esittämän väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan pyynnön johdosta rikoskomisario oli määrännyt kantelijan väliaikaiseen lähestymiskieltoon ajalle 10.2. – 10.4.2017. Päätös oli annettu kantelijalle tiedoksi samana päivänä, kuin se oli määrätty, eli 10.2.2017. Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellostosta oli toimitettu poliisin toimesta kärjäoikeuteen vasta 23.2.2017. Kärjäoikeus oli jättänyt 26.5.2017 antamallaan päätöksellä asian sillensä. Päätöksen perustelujen mukaan kärjäoikeus oli pitänyt tarkoituksenmukaisena odottaa asiassa uutta lähestymiskiellon määräämistä koskevaa hakemusta, jota hakijat eivät kuitenkaan vastoin ilmoittamaansa olleet toimittaneet. Kantelijan valitettua kärjäoikeuden päätöksestä Helsingin hovioikeuteen oli hovioikeus 23.11.2017 antamansa päätöksen perusteluissa arvioinut, että asian tutkiminen kärjäoikeudessa ei ollut edellyttänyt sitä, että hakijat olisivat toimittaneet kärjäoikeudelle erillisen hakemuksen lähestymiskiellon määräämisestä ja että asia olisi tullut käsitellä kärjäoikeudessa kiireellisenä. Koska väliaikainen lähestymiskielto oli päättynyt jo ennen kärjäoikeuden ratkaisua, ei hovioikeudella ollut kuitenkaan aihetta lausua asiassa enemmälti, eikä myöskään asian palauttamiselle kärjäoikeuteen ollut perusteita.

Arviointi

Kihlakunnansyyttäjän ja tutkinnanjohtajan menettely ym.

Siltä osin, kun kantelukirjoitukset on kohdistettu kihlakunnansyyttäjän 5.6.2017 tekemiin syyttämättäjäntämispäätökseen ja esitutkinnan rajoittamista koskevaan päätöksen sekä tutkinnanjohtajan 30.4.2017 tekemään esitykseen, minulla ei ole syytä arvioida heidän ylittäneen harkintavaltansa tai menetelleen muutoin tavalla, joka edellyttäisi toimenpiteitäni.

Kantelijan kirjoituksissaan esittämän perusteella arvoisin, että postilaatikkojen sijoittamiseen ja niiden käyttöön ei liity sellaisia tehtäviini ja toimivaltaani kuuluvia seikkoja, jotka edellyttäisivät laillisuusvalvonnallisia toimenpiteitä tai asian enempää selvittämistä.

Siltä osin kuin kantelijat ovat kohdistaneet kantelunsa entisten naapureidensa toimiin totean, että yksityisten henkilöiden menettelyn tutkiminen ei kuulu tehtäviini ja toimivaltaani viranomaistoiminnan laillisuusvalvojana.

Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen perusteet

Rikoskomisario on selvityksessään ilmoittanut lähestymiskiellon hakemisajankohtana esitettävänä olleen avoimena tutkintailmoituksen, jossa rikoksesta epäiltynä oli kantelija. Lähestymiskieltohakemusta koskevan asian tutkintailmoitukseen on kirjattu lisää tietoja olosuhteista, jotka liittyvät väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaan pyyntöön. Rikoskomisario on selvityksessään maininnut tehneensä päätöksensä tapahtuma-ajankohtana vallinneen sen hetkisen tilanteen mukaan. Helsingin hovioikeus oli 23.11.2017 antamansa ratkaisun perusteluissa arvioinut, että esitetyn selvityksen perusteella edellytykset poliisin määräämälle väliaikaiselle lähestymiskiellolle olivat olleet käsillä. Myös Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on 5.12.2018 antamassaan lausunnossa arvioinut, että saadun selvityksen, asiakirjojen sekä kantelijan kanteluasiakirjojen perusteella rikoskomisariolla oli ollut edellytykset määrätä väliaikainen lähestymiskielto.

Ottaen huomioon edellä esitetty sekä asiakirjaselvityksestä muutoin ilmenevät seikat minulla ei ole aihetta epäillä, että rikoskomisario olisi väliaikaiseen lähestymiskieltoon määräämisen perusteita arvioidessaan ylittänyt harkintavaltansa tai menetellyt muutoin tavalla, joka antaisi aihetta toimenpiteisiini.

Väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön kuulematta jättäminen

Lähestymiskiellosta annetun lain 11 §:n mukaan ennen väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan asian ratkaisemista on sekä kieltoon määrättäväksi aiotulle että sillä suojattavalle henkilölle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Mainitun pykälän mukaan asia voidaan kuitenkin ratkaista asiaan osallista kuulematta, jos pyyntö on ilmeisen perusteeton tai jos kieltoon määrättäväksi aiottua henkilöä ei tavoiteta. Käytettävissä olevan selvityksen perusteella mainitun kaltaista tilannetta ei ole ollut käsillä väliaikaista kieltoa määrättäessä.

Yhdyn kuulematta jättämisen osalta Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen arvioon, että asiassa ei ole ollut käsillä tilannetta, jossa kuulematta jättäminen olisi ollut perusteltua.

Väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan päätöksen saattaminen käräjäoikeuden käsiteltäväksi

Lähestymiskiellosta annetun lain 12 §:n mukaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on saatettava viipymättä ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua päätöksensä väliaikaiseen lähestymiskieltoon määräämisestä toimivaltaisen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Päätöksen tehneen virkamiehen on samalla toimitettava käräjäoikeuteen päätöksensä ja asian käsittelyaineisto. Lain esitöissä on pidetty väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätyn oikeusturvan kannalta tärkeänä, että hän saa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen tuomioistuimen käsitel-

täväksi ja että hänellä on näin mahdollisuus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (HE 41/1998 vp s. 12 ja 24). Tässä tapauksessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen rikoskomisarioiden 10.2.2017 tekemä päätös oli toimitettu käräjäoikeuteen vasta 23.2.2017. Päätöstä ei siis ole toimitettu käräjäoikeuteen edellä kerrotun lainkohdan tarkoittamassa ajassa.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen lausunnoissa on pidetty selvänä, että vastuu päätöksen toimittamisesta käräjäoikeuteen mainitun määräajan puitteissa kuuluu pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, eli tässä tapauksessa rikoskomisariolle. Tältä osin on selvää, että rikoskomisario on laiminlyönyt noudattaa mainittua määräaikaa.

Väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan asian käsitteleminen käräjäoikeudessa

Lähestymiskiellosta annetun lain 11 §:n 4 momentin mukaan väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta. Poliisin toimitettua väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan päätöksensä käräjäoikeuteen tulee käräjäoikeuden lain 12 §:n mukaan ottaa asia käsiteltäväksi viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua väliaikaisen lähestymiskiellon määrittämisestä. Lain esitöiden mukaan väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan päätöksen saattamisessa käräjäoikeuden käsiteltäväksi ei ole kysymys muutoksen hakemisesta, vaan eräänlaisesta tuomioistuinkontrollista pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätökseen (HE 41/1998 vp s. 24).

Käytettävissä olevasta selvityksestä ilmenee, että käräjäoikeus oli ollut asian saapumista seuraavana päivänä 24.2.2017 yhteydessä alkuperäiseen hakijatahoon, joka oli ilmoittanut tulevan tekemään asianajajansa avustamana lähestymiskieltoa koskevan hakemuksen. Käräjätuomarin selvityksestä ilmenee, että hän oli alkuperäisen hakemuksen puutteellisuudesta johtuen arvioinut prosessiekonomian ja osapuolten oikeusturvan kannalta tehokkaimmaksi toimittaa hakemuksen kohteelle tiedoksi nimenomaan se hakemus, jonka perusteella asiaa tulitisiin käsittelemään. Hakijataho ei kuitenkaan ollut toimittanut täydennettyä hakemusta, jolloin väliaikaisen lähestymiskiellon voimassaolo oli 10.4.2017 päättynyt ja asia oli jätetty 26.5.2017 sillensä. Käräjätuomari on ilmoittanut kunnioittavansa Turun hovioikeuden 23.11.2017 antamasta ratkaisusta ilmenevää arviota koskien käräjätuomarin menettelyn virheellisyyttä.

Kun tieto väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrittämisestä saapui käräjäoikeuteen asian käsiteltäväksi ottamiselle laissa säädetyn määräajan päättymisen jälkeen, olisi käräjäoikeuden tullut ottaa asia kiireellisesti käsiteltäväksi jäämättä odottamaan mahdollista alkuperäisen hakemuksen täydentämistä.

Oikeus tulla kuulluksi ja oikeudenmukainen oikeudenkäynti

Lähestymiskiellosta annetun lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetun mukaan koska lähestymiskielloilla rajoitettaisiin kieltoon määrättävän henkilön oikeuksia, hänelle olisi lainkäytön yleisten periaatteiden mukaisesti varattava riittävä ja asianmukainen tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen ja sen tueksi esitettyjen seikkojen ja todisteiden johdosta. Edelleen perusteluissa todetaan oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan, että vastapuolelle tulee tietoa toisen osapuolen esittämisestä näkemyksistä ja että vastapuolelle tarjotaan mahdollisuus esittää oma näkemyksensä asiassa (HE 41/1998 vp s. 10 ja 20). Totean, että oikeus tulla kuulluksi on keskeinen perustuslain 21 §:ssä perusoikeutena turvattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluva oikeusturvaperiaate.

Kun väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaa asiaa ei ole otettu käräjäoikeudessa välittömästi käsiteltäväksi, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on vaarantunut.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Edellä kerrotuin tavoin olen arvioinut sekä rikoskomisarion että kärjätuomarin menetelleen asian käsittelyssä virheellisesti. Kantelijat ovat vaatineet, että rikoskomisariota ja kärjätuomaria vastaan nostetaan asiassa syytteet. Arvioituani asiaa mahdollisina rikoslain 40 luvun 9 tai 10 §:ssä tarkoitettuina menettelyinä totean, ettei rikoskomisarion tai kärjätuomarin menettely anna puoleltani aihetta rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin.

Länsi-Uusimaan poliisilaitos on lausunnostaan ilmenevällä tavalla jo kiinnittänyt rikoskomisarion huomiota väliaikaiseen lähestymiskieltoon määrätyn henkilön kuulemismenettelyyn ennen päätöksen tekemistä. Lisäksi poliisilaitos on kiinnittänyt rikoskomisarion huomiota siihen, että päätös väliaikaiseen lähestymiskieltoon määräämisestä tulee pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimesta toimittaa määräajassa kärjäoikeuden käsiteltäväksi. Vielä poliisilaitos on lausunnossaan ilmoittanut, että Lohjan poliisiasemalla käytössä oleva prosessi väliaikaisten lähestymiskieltopäätösten toimittamisesta kärjäoikeuden käsiteltäväksi ei ole toimiva ja että se tulee muuttaa. Asiaa tullaan lausunnon mukaan käsittelemään koko poliisilaitoksen osalta.

Annan rikoskomisariolle ja kärjätuomarille valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaisen huomautuksen vastaisen varalle heidän edellä kuvatun virheellisen menettelynsä johdosta.

Asia ei sen laatu ja olosuhteet kokonaisuudessaan huomioon ottaen anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Lehvä

OIKEUSKANSLERINVIRASTO